

Emlékeztető
a Magyar Rétegtani Bizottság
(az MTA X. osztály Földtani Bizottságának Albizottsága)
2015. 01. 27-iki üléséről

Időpont: 2015. 01. 27., kedd, 14:00

Helyszín: MTA Titkárság, Nádor u. 7., 29. tárgyaló

Jelen van 15 fő:

Budai Tamás	Magyar Rétegtani Bizottság elnöke és a Triász Munkabizottság elnöke
Gyalog László	Magyar Rétegtani Bizottság titkára
Magyari Árpád	Kvarter Munkabizottság elnöke
Sztanó Orsolya	Neogén II (Pannon) Munkabizottság elnöke
Csillag Gábor	Neogén II (Pannon) Munkabizottság titkára
Selmecezi Ildikó	Neogén I (Miocén) Munkabizottság elnöke
Szentpétery Ildikó	Neogén I (Miocén) Munkabizottság titkára
Nagymarosy András	Oligocén Munkabizottság elnöke
Less György	Eocén Munkabizottság elnöke
Kercsmár Zsolt	Eocén Munkabizottság titkára
Knauer József	Kréta Munkabizottság elnöke
Főzy István	Jura Munkabizottság elnöke
M. Tóth Tivadar	Paleozoos Munkabizottság elnöke
Raucsikné Varga Andrea	Paleozoos Munkabizottság titkára
Pálfy József	MTA levelező tagja

Meghívottak:

Haas János	MTA X. osztály Földtani Bizottság elnöke
Cserny Tibor	MTA X. osztály Földtani Bizottság titkára

Kimentését kérte 2 fő:

Raucsik Béla	Jura Munkabizottság titkára
Vörös Attila	MTA rendes tagja

Nem jelent meg további 3 fő:

Horváth Erzsébet	Kvarter Munkabizottság titkára
Piros Olga	Triász Munkabizottság titkára
Görög Ágnes	Kréta Munkabizottság titkára

Az előzetesen kiküldött napirend az alábbi volt:

1. Beszámoló az MRB 2012–2014. évi tevékenységéről (Budai T.)
2. Beszámoló a Munkabizottságok 2012–2014. évi tevékenységéről (munkabizottságok vezetői)
3. A 2015. év tervezett programjai (Budai T.)
4. Tisztújítás (levezető elnök: Haas J.)
5. Zárszó (az MRB új elnöke)

Az ülést Haas János nyitotta meg és vezette le.

Személyi változások az utolsó ülés (2012. 05. 21.) óta:

- A Kvarter Munkabizottság 2012. 10. 29-én titkárnak megválasztották Horváth Erzsébetet.
- A Neogén II. (Pannóniai) Munkabizottság elnöke 2013. 05. 07-én Sztanó Orsolya lett Juhász Györgyi lemondása után, a titkár Tóthné Makk Ágnes helyett Csillag Gábor.
- A Magmás Munkabizottság vezetője, Balla Zoltán 2014. 06. 08-án lemondott. Új elnök és titkár jelenleg nincs.

1. Beszámoló az MRB 2012–2014. évi tevékenységéről (Budai T.)

Az elmúlt 3 év eseményei az MRB honlapján megtalálhatóak, amely Fancsik Tamás igazgató szíveségéből az MFGI honlapján keresztül érhető el.

- Az MRB támogatta a Tatai Szabadtéri Múzeum KEOKH-pályázatát.
- Az MRB nevében Budai Tamás nyilatkozott a bükki alapszelvények védettségének szükségességéről.
- Új kiadvány nem született.

A tevékenységek elsősorban a munkabizottságokban történtek.

A rétegtan területén jelentős eredmények születtek az elmúlt 3 évben. Kiemelendő Főzy István 2 megjelent könyve.

A rétegtani leírások terén a paleozoikumban Fülöp J. két könyve tartalmazza a paleozoos rétegtant. A mezozoikumtól mindhárom kötet megjelent. A kainozoikum kötetei az elkövetkezendő 3 évben el fognak készülni.

Rétegtanhoz kapcsolódó rendezvények is voltak, így a perm-triász határ zárórendezvénye a Balatonfelvidéken (Haas J., Budai T.). Ez évben lesz miocén pannóniai rendezvény, valamint Grazban a STRATI rendezvénye (Pálffy J.).

A tisztújítás kérdésében a munkabizottságok vezetői közötti vetésforgót javasolt, a javaslattal a megkérdezettek többsége egyetértett.

2. Beszámoló a Munkabizottságok 2012–2014. évi tevékenységéről (munkabizottságok vezetői)

Kvarter Munkabizottság (Magyar Árpád): Egy ülés volt 2012. októberben (előtte 3012. áprilisban is volt ülés). Új titkár választása történt (Horváth Erzsébet), aki dékánhelyettesi feladatai miatt kevésbé tudott részt venni a munkában.

Az új formációtáblázat elemei körvonalazódtak (nem kell minden képződményt formációba sorolni), de a folyamat megállt, jórészt az elnök munkahelyváltása miatt. Le akar mondani, a munkahelyi elfoglaltsága miatt.

Neogén II (pannóniai) Munkabizottság (Sztanó Orsolya): 2013. májusában vette át a munkabizottság vezetését. Több kiscsoportos ülést szervezett, 3-5 fővel (elődjéhez, Juhász Györgyihez hasonlóan).

A lejtőprogradáció a vezérfonal, amelyre az egységek felfűzhetők. A medencék közül a javaslatok a Dunántúlra és a Dél-Alföldre elkészültek, az Észak-Alföldre még nem. A mélymedencékben voltak kisebb átsorolások. A peremi képződmények a gyakorlatban sokszor a mélymedencei képződmények folytatásai.

A Peremartoni Formációcsoportból ki kell venni a transzgressziót bevezető képződményeket, csak nyílttaviak maradjanak benne. A Dunántúli Formációcsoportban az összevonások után csak 2 formáció maradt, így annak megszüntetését javasolják. Így a formációcsoport nélküli formációk száma megszorodott, a kis formációk tagozatként beolvadtak nagyobb formációkba. Pl. az Újfalui Formációba került a Somló, Tihanyi, Taljándörögdi, Bükkaljai Formáció tagozatként.

2014. januárjában is volt ülés. A folyamat leállt, mivel az észak-magyarországi képződményekről nincs olyan személy, akinek megbízható ismeretei lennének. Genetika felé közelítő rendszer kellene (Gyalog L. megjegyzése: erről az ülésről még nem készült el az emlékeztető).

Neogén I (prepannon miocén) Munkabizottság (Selmeczi Ildikó): A kötet lassan összeáll. Papp Sándorral többször sikerült konzultálni személyesen is, együttműködött a túl sok formáció kevesebb egységbe sorolásában. Anyagvizsgálat is történt mogyoródi anyagon (még nincs eredmény). Az anyagot a bizottsági tagoknak kiküldte, észrevételek beérkeztek. A kötet szerkezete hasonló lesz a korábbi kötetekhez. Az egységek szerzőjének az eredeti szerző neve kerül oda, az azóta történt változások lábjegyzetekben kerülnek a szövegbe. Az összevonásokra néhány példa: Tinnyei Formációba a Hajdúszoboszlói, a Lajtaiba az Ebesi, Abonyi, a Szászváriba a Madarasi formáció került. A Makói Formáció megszűnt (nagyraoszt bizonyítottan pannóniai). A táblázatban a Dunántúl megvan, az Alföld nagy része is, az Észak-Magyarország problémás. Szentpéteri I. és Kerék B. gyűjtött irodalmat, közreműködött a kötet szerkesztésében.

Oligocén Munkabizottság (Nagymarosy András): 3 éve volt utoljára ülés, azóta nem történt új esemény. Az albizottság „előregedett”, tagjai már idősebbek, Báldi tanár úr elhunyt, nincs új fiatal. Ne legyen rövid és hosszú leírás, a 2-4 oldalas, közepesen hosszú leírások készek. Több formációból tagozat lett, ezt a Sztanó Orsolya által készített ábra is mutatja. Így például a Törökbálintiba került többek között a Mányi Formáció is.

Az észak-magyarországi terület két oldalról töltődhetett fel. A Bükk É-i és D-i előterének oligocén rétegsora teljesen eltérő.

Eocén Munkabizottság (Less György): 2010 óta elnök. 2 évig nagy lendület volt, a formációk félhosszú leírásai elkészültek. DNy-ről történt a transzgresszió: bauxit-széntelepek, sziliciklasztok, platform mészkő, medencebeli márga a rétegsor (Dorogi, Szöci, Budai Formációk). Így 10 formációra redukálta az egész eocént. Problémásak voltak a Tokodi Formáció delta képződményei, emiatt ÉK-ről is feltételezett egy másik transzgressziót. Nagykovácsi térségében a két szekvencia egymás fölött is megtalálható diszkordanciával, a DNy-ről a középső-eocénben és az ÉK-ről a késő-miocénben induló rétegsor. Így végül 13 vagy 14 formáció maradt (a Darvastói önállósága kérdéses). A régi nevek többsége tagozatként megmaradt.

A középső–felső-eocén határa nemzetközileg is rosszul értelmezett, az új értelmezés olaszországi rétegsor alapján történt. Ennek alapján a nagyforaminiferás (millecaputos) rétegek felső része már késő-eocén korú.

Felvetődött az oligocén és eocén anyagnak egy kötetben való kiadása.

Kréta Munkabizottság (Knauer József): A kréta anyag már 2009-10 körül elkészült, így nincs mit tenni vele.

Jura Munkabizottság (Főzy István): A kötet kiadása már korábban megtörtént. A Dunántúlon részletesebbek voltak Knauer József adatai, amiket a szerkesztés során kivágtak (főként a tagozatok részletes leírásait). Ezeket esetleg interneten közzéteszik, de előtte szerkeszteni kellene. Esetleg munkaanyagként szerkesztés nélkül is fel lehetne tenni.

Triász Munkabizottság: (Budai Tamás): A triászt érintő irodalom az Albertiana-ban megtalálható. A Villányi Templom-hegy esetében még a feltárás kitakarítása is megtörtént (Ósi Attila, alapszelvény). A triászban jelenleg is van aktív kutatás: a dunántúli-középhegységi dolomitok dolomitosodása (Haas János OTKA-témája). A triász Conodontákat fiatal kutató (Karádi Viktor) vizsgálja.

Paleozoos Munkabizottság (M. Tóth Tivadar): Heterogén a kőzetanyag. A Fülöp-könyvek az összes metamorf és magmás képződményt formációba sorolják, amivel sem ő, sem a munkabizottság tagjai nem értettek egyet. Ezek komplexumok, nincs rétegtani fekvük-fedjük. Vannak törlendő egységek (pl. a Göröcsönyi Eklogitból csak egy kőzetdarabot ismerünk, ez egy gránitzárvány lehetett). A metamorf képződmények esetén a kort nehéz értelmezni: melyik folyamat korát jelöljük. Ezért nem megoldott a képződményeknek táblázatban történő, korhoz kötött ábrázolása.

A metamorf képződményeket az Alföldön 5 komplexumba sorolják: többek között a Duna-Tisza-közét, a Tiszántúlon Algyő, Battonya, Békési-medence környékét veszik külön egységnek. A Dunántúlon a 3 egység a Mórágai, Görcsönyi és Babócsai Komplexum. Az anchimetamorf képződmények az üledékes-metaüledékes csoportba tartoznak.

Az üledékes képződményeket illetően (Raucsikné Varga Andrea) szintén 2010–12 között volt aktív levelezés. Észak-Magyarországról Koroknai Balázs, Török Kálmán, a balaton-felvidéki permről Haas J., Pécs térségéről Konrád Gy. és Sebe K. részéről kaptak adatokat. Táblázatos anyag nem készült, kevés kompetens ember van. A Tisiáról külön kellene anyag, Aggtelekről, a Bükkről vannak új anyagok.

Magmás Munkabizottság (Gyalog László – munkabizottsági elnök nincs, Budai Tamás felkérésére ismerteti a munkabizottság tevékenységét): A Munkabizottság a 2012. 05. 15-én megválasztott Balla Zoltán vezetésével nagy lendülettel látott munkához. 2012. 05. 29-én folytatta az előző ülésen megvitatt kérdések, a magmás képződmények új rendszerének megvitatását. Nemzetközi áttekintés igazolta, hogy a mélységi és szubvulkáni egységek formációba sorolása nem helyes. Ezek nem rétegek, nincs rétegtani fekvjük-fedjük. A következő, 2013. 01. 07-iki ülés elfogadta a rendszer felépítésére adott javaslatot andezit rétegvulkán esetében:

[földrajzi név] (vulkano-plutoni összlet) (= csak leírásokban jelenik meg)

[földrajzi név] vulkáni-szubvulkáni képződményegyüttes (andezites képződmények esetében)

[földrajzi név] [kőzetnév (nem kötelező)] formáció (= felépítmény = rétegtani fekvével és fedővel, rétegzett felépítéssel bíró képződmény)

[földrajzi név] [kőzetnév (nem kötelező)] komplexum (= legalább részben áttörő kontaktusokkal rendelkező képződmények <szubvulkáni intrúziók, lávadómok> együttese)

[földrajzi név] [kőzetnév (kötelező)] (= intrúzió)

Mintaként a Nadapi Andezitet hozta:

(Kelet-velencei Vulkano-plutóni Összlet)

Nadapi Rétegvulkán

Kápolnásnyéki Andezit Formáció (felépítmény)

Sorompóvölgyi Andezit Komplexum (a centrális komplexumok analógja)

Pázmándi Metaszomatit (Komplexum) (a metamorf komplexumok mintájára)

Cseplekhegyi Diorit (intrúzió).

A Magmás Munkabizottság a fiatal bazaltok esetén új egységek (pl. Kemenesháti, Bári) bevezetését javasolta. A prekainozoos magmás kőzetek változtatási javaslatait elfogadta. A magmás kőzetektől távoli, vékony tufaszinteket a nem kívánta tárgyalni. A miocén tufák egységesítése érdekében munkacsoportot hozott létre.

A riolittufa-munkacsoport 2013 04. 23-án és 09. 02-én ülésezett. Az ülések eredményeként elfogadta, hogy egy egységen belül a riolit-dácit kőzetösszetétel változhat. Hat egységet fogadott el: Istenmezei (eggenburgi), Gyulakeszi (ottnangi), Felnémeti (felső-badeni), Szerencsi (korábban Galgavölgyi) (szarmata), Alsóvadászi (alsó-pannon) Riolittufa, valamint a Tari Dácittufa (kárpáti-alsó-badeni) Formációkat. Ezek közül 5 leírása el is készült.

Balla Zoltán 2014. 06. 08-án lemondott tisztségéről.

3. Tisztújítás (Haas J.)

Budai Tamás leköszönő elnök javaslata az új elnök személyére Selmeczi Ildikó volt. A jelölést a jelenlevők elfogadták, más jelölés nem érkezett. Selmeczi Ildikót a jelenlevők egyhangúlag megválasztották.

Selmeczi Ildikó titkárnak Szentpétery Ildikót jelölte. A jelölést a jelenlevők elfogadták, más jelölés nem érkezett. Szentpétery Ildikót a jelenlevők 14 igen és egy érvénytelen szavazat mellett megválasztották.

4. A 2015. év tervezett programjai (Budai T., Haas J.)

– Sztanó Orsolya-féle STRATI-program

– A Földtani Bizottság ülést kezdeményezett a rétegtanról, az Akadémia épületében. Eddig 6 ülés volt különböző témakörökben (szedimentológia, tektonika, szénhidrogén-földtan, vízföldtan stb.). A tervezett ülésen a téma: mi a trend a rétegtanban. Egy átfogó előadás mellett 3 rövid esettanulmányt terveznek.

5. Egyéb

Főzy István érdeklődött a mezozoos munkabizottságok összevonásának helyzetéről, amely 3 éve vetődött fel. Budai T. jelezte, hogy ebben a kérdésben nem volt előrelépés.

Az eocén és oligocén munkabizottságok esetében ugyancsak felvetődött az összevonás kérdése, ott sem volt előrelépés.

6. Zárszó (Selmeczi Ildikó)

Köszönte a belé vetett bizalmat. Megpróbálja folytatni a munkát. Megköszönte az eddigi elnök, Budai Tamás és az eddigi titkár, Gyalog László tevékenységét.

Budapest, 2015. 01. 27.

Budai Tamás
leköszönt MRB elnök

Selmeczi Ildikó
új MRB-elnök

Gyalog László
2002–15 között MRB titkár,
emlékeztető-készítő